

دیدگاه هدف فراموش شده ان پی تی

در هفته آینده دور جدیدی از مذاکرات ایران با گروه 5+1 این بار در استانبول رقم می‌خورد.

در هفته آینده دور جدیدی از مذاکرات ایران با گروه 5+1 این بار در استانبول رقم می‌خورد.

همواره یکی از انتقادات وارده بر دستگاه دیپلماسی کشور برخورد انفعالی با موضوع پرونده هسته‌ای بوده است. از سال 2003 که پرونده هسته‌ای ایران به یکی از موضوعات بحث انگیز تبدیل شد، همواره دست‌اندرکاران عرصه سیاست خارجی سعی داشتند که برائت جمهوری اسلامی از اتهامات وارده درخصوص تولید و ساخت سلاح اتمی را ثابت کنند و جهانیان را بر حق مسلم ایران بر فعالیت صلح‌آمیز هسته‌ای آگاه کنند.

این رویکرد انفعالی با معاهده منع گسترش هسته‌ای (NPT) یا (Nuclear Non-proliferation treaty) مستندسازی می‌شد و به‌عنوان یکی از 2 هدف اصلی این پیمان سعی در اثبات وفاداری به عدم‌تولید سلاح هسته‌ای مطرح بوده است؛ اگرچه گاه در مقام موضع‌گیری فعال به فعالیت‌های هسته‌ای غیرصلح‌آمیز برخی کشورهای غیرعضو معاهده یاد شده نیز اشاره می‌شد اما این استدلال خارج از قاعده بازی در عرصه حقوق بین‌الملل بود و به لحاظ منطق تعهدات بین‌المللی پذیرفتنی نبود چرا که ایران به دلیل عضویت در معاهده ان پی تی ملزم به رعایت تعهدات آن است و دولت‌های غیرعضو چنین تعهدی را ندارند. اما آن نقش مغفول، تعقیب و پیگیری هدف دوم این معاهده یعنی خلع سلاح دارندگان سلاح اتمی در دنیا است که باید با زمینه‌سازی و توافقات با دیگر کشورهای عضو، معطل ماندن این هدف گوشزد شود.

آمریکا، روسیه، انگلیس، فرانسه و چین 5 کشوری هستند که موفق به دستیابی و آزمایش سلاح اتمی شدند. پیمان منع گسترش در حال حاضر (سال 2011) 189 عضو دارد که تمامی اعضای دائم شورای امنیت سازمان ملل متحد از جمله این اعضا هستند. بررسی این پیمان نشان می‌دهد، 2 هدف عمده در پیمان ان پی تی ذکر شده، نخست منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای که براساس آن انتقال مالکیت یا کنترل سلاح‌های هسته‌ای و ادوات انفجاری هسته‌ای به دولت‌های غیرهسته‌ای ممنوع است و 171#& دولت‌های عضو فاقد سلاح هسته‌ای» هم نباید به دنبال دستیابی به این سلاح‌ها باشند و دوم تعهد به خلع سلاح هسته‌ای که براساس آن دولت‌های مجهز به سلاح هسته‌ای ملزم به مذاکره و حصول توافق درخصوص خلع سلاح هسته‌ای هستند و نه تنها باید چنین مذاکراتی را با حسن‌نیت تعقیب نمایند بلکه همچنین مذاکرات منتهی به خلع سلاح هسته‌ای را در تمامی جنبه‌های آن به نتیجه برسانند.

در یک ارزیابی کلی می‌توان اینطور نتیجه گرفت که درخصوص هدف اول، این پیمان نقش مهمی در عدم‌گسترش سلاح‌های هسته‌ای داشته است و این موضوع را می‌توان در زمره کامیابی‌های این سند بین‌المللی به‌شمار آورد. اما از سوی دیگر، پیمان منع گسترش نتوانسته است در نیل به هدف خود در تشویق و ارتقای خلع‌سلاح هسته‌ای موفق باشد. گواه این مدعی نیز آن است که روسیه هم‌اکنون دارای 18 هزار کلاهک هسته‌ای است و وضعیت سایر دولت‌های مجهز به سلاح هسته‌ای نیز از این بهتر نیست و اگر میزان کلاهک‌های هسته‌ای سایر دولت‌ها را به ذخایر روسیه اضافه کنیم با رقم 29 هزار کلاهک روبه‌رو خواهیم شد.

مقایسه موفقیت پیمان در عدم‌گسترش و سستی دولت‌های مجهز به سلاح هسته‌ای در خلع سلاح این ظن را به ذهن متبادر می‌سازد که 5 عضو دائم شورای امنیت با بزرگ‌نمایی پرونده هسته‌ای ایران به دنبال انحراف افکار عمومی جهان از اجرای هدف دیگر معاهده ان پی تی یعنی خلع سلاح کامل خود هستند. این در حالی است که عدم‌گسترش، تنها مسکنی موقت است و درمان نهایی تهدید آفرینی این سلاح‌ها برای صلح و امنیت بین‌المللی را باید در پرتو خلع سلاح تعقیب کرد.